

خلاصه درس (۵)

۱. اصطلاح هوا به حالت آبی و زودگذر جو گفته می‌شود و هوا به مجموعه عناصر جوی غالب در یک منطقه در درازمدت گفته می‌شود.
۲. سازمان هواشناسی با کمک تصاویر ماهواره‌ای و عبور توده‌های هوا و شکل‌گیری مراکز کم فشار و پرفشار، وضعیت هوا را برای روزهای آینده پیش‌بینی می‌کند.
۳. سه عامل جغرافیایی: موقعیت جغرافیایی، ارتفاع و جهت کوهستان‌ها و توده‌های هوا باعث تنوع آب و هوا در کشور ما شده است.
۴. عرض جغرافیایی، پرفشار جنب حاره‌ای و دوری و نزدیکی به دریاها مهم‌ترین عوامل ناشی از موقعیت جغرافیایی می‌باشند که بر آب و هوای ایران اثر می‌گذارند.
۵. به ازای هر ۱۰۰۰ متر ارتفاع دمای هوا به طور میانگین حدود ۶ درجه سانتی‌گراد کاهش می‌یابد، همین عامل باعث بارش بیشتر در دامنه‌های شمالی البرز و غربی زاگرس شده است.
۶. توده هوا به حجم بزرگی از هوا گفته می‌شود که ویژگی‌های فیزیکی آن خصوصاً دما و رطوبت در سطح افقی درصدها کیلوتر تقریباً یکسال باشد. مهم‌ترین سامانه بارشی در ایران، توده هوای مرطوب غربی است که در دوره سرد سال وارد شده و موجب ریزش بر و باران و تأمین آب می‌شود.
۷. انواع آب و هوا در کشور ما شامل: آب و هوای گرم و خشک، کوهستانی، شرجی و معتدل خزری می‌باشد.
۸. علل به وجود آمدن بیابان‌ها در ایران: بارندگی کم نامنظم، زیاد بودن تبخیر و تعرق و کمبود پوشش گیاهی، از ویژگی‌های اصلی مناطق خشک و بیابانی است.
۹. عوامل زیر در ایجاد بیابان‌های ایران نقش دارند:

- پرفشار جنب حاره‌ای
- جهت رشته کوه‌های البرز و زاگرس
- دور بودن از دریاها و منابع رطوبتی

۱۰. دشت کویر و بیان لوت دو منطقه بیابانی وسیع در ایران مرکزی می‌باشند، کویر، بخشی از بیابان است و به نم‌زار پف کرده‌های گفته می‌شود که تبخیر شدید عامل اصلی شکل‌گیری آن است بیابان لوت در جنوب شرقی ایران قرار دارد و در بخش زیادی از آن کمتر از ۳۰ میلیمتر باران دارد. بیابان لوت در روز ۲۷ تیرماه ۱۳۹۵ به عنوان اولین اثر طبیعی ایران در فهرست میراث جهانی یونسکو قرار گرفت.
۱۱. آب و هوا در زندگی انسان تأثیرات زیادی دارد از جمله: برنوع کشاورزی، گردشگری، معماری، سیستم‌های حمل و نقل و سلامتی
۱۲. یکی از شاخه‌های دانش جغرافیا، جغرافیای پزشکی است. جغرافیای پزشکی در زمینه پراکندگی تأثیرات عوامل

محیطی بر سلامت انسان مطالعه می کند؛ به عنوان مثال، تشدید آلودگی هوای کلان شهرها و مناطق صنعتی کشور.

۱۳. شرایط آب و هوایی، نه تنها در ارتباط با حیات و زیست انسان اهمیت فراوانی دارد، بلکه در امور دفاعی، نظامی نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. آب و هوای دارای رطوبت بالا از عواملی است که طرح‌های نظامی، تاکتیکها و تجهیزات نظامی، البسه و پشتیبانی از نیروها را تحت تأثیر قرار میدهد.

۱۴. مهم‌ترین مشکلات زیست محیطی ناشی از وضعیت آب و هوا عبارت‌اند از: وارونگی دما، بیابان زایی، خشکسالی و افزایش دما و ریزگردها.

۱۵. در حالت عادی در لایه اولیه جو، (تروپوسفر) با افزایش ارتفاع از سطح زمین، دمای هوا کاهش می یابد؛ از این رو در شرایط عادی، هوای مجاور سطح زمین گرم تر و سبک تر از لایه های بالایی است و به راحتی می تواند به سمت بالا صعود کند و جابه جا شود. اما در ماه های سرد سال، وضعیت برعکس می شود، در این شرایط هوای سرد و سنگین تر در مجاورت زمین ساکن است و لایه هوای گرمی در بالای آن قرار می گیرد. در چنین شرایطی، حرکت صعودی و جا به جایی هوا صورت نمی گیرد و موجب افزایش آلودگی هوا در شهرهای بزرگ و نواحی صنعتی می شود.

۱۶. بحران ریزگردها: ریزگردها بیشتر شامل گرد و غباری است که وارد هوا می شود. محدوده جغرافیایی بحرانی این پدیده، کشورهای ایران، عراق، ترکیه، کویت و عربستان هستند.

۱۷. عواملی چون کاهش ریزش های جوی، خشک شدن باتلاق ها و مدیریت ضعیف منابع آب در این مناطق، باعث شکل گیری این پدیده شده است.

۱۸. ریزگردها موجب عفونت های ریوی و اختلالات تنفسی در انسان می شوند. ریزگردها همچنین موجب آسیب رساندن به جنگل های زاگرس (جنگل بلوط) و کاهش میزان تولید محصولات کشاورزی شده و همچنین میدان دید را کاهش می دهند.

۱۹. راه های مقابله با ریزگردها: احیای تالاب ها و تأمین حقابه رودخانه های منطقه، اجرای طرح های مهار بیابان، تغییر در شیوه کشت و مدیریت صحیح آب در بخش های مختلف، روش های مناسبی است.